

OLINKO DELORKO SAKUPLJAČ USMENE POEZIJE U DALMACIJI*

(Usmene pjesme iz Dalmacije u mediteranskomu i južnoslavenskomu krugu)

TANJA PERIĆ-POLONIJO
Institut za etnologiju i folkloristiku
41000 Zagreb
Zvonimirova 17

UDK 398:886.1/2-1
Prethodno priopćenje

U antologijama, zbirkama i interpretacijama usmene poezije, Olinko Delorko promatra usmenu liriku, poeziju prije svega preko književnih očitovanja u tekstu, ali ne zanemaruje folklor kao slojevit proces i nastoji da ta slojevitost bude bar djelomično vidljiva i kroz zapise pjesama. Njegove zbirke usmene poezije (pa tako i one iz Dalmacije) čitamo danas kao najuspjelije antologije u kojima prepoznajemo uzoran i korektan zapis kazivanoga teksta, ali i magiju stiha i ljepotu fragmenta. Velikom erudicijom, rafiniranim literarnim ukusom i senzibilnošću modernoga pjesnika, Delorko upozorava na vrhunske domete i najuspjelije pjesme u hrvatskoj usmenoj poeziji koje stjecajem različitih okolnosti nisu bile ni raširene ni poznate. U ovom se radu pokazuje Delorkovo poimanje specifično dalmatinskih pjesama u kojima su istovremeno prisutne i zapadne pjesničke tradicije izražene u motivima, u oblikovanju i u općoj intonaciji. Zaključuje se da su dodiri i utjecaji tih tradicija s onima što su dolazile na jadransku obalu iz dinarskoga kopnenog zaleđa stvorili u Dalmaciji usmenu poeziju osebujne ljepote, a doprinos Olinka Delorka je upravo u tome što je znalački i kritički upozorio na te interakcije ističući književne vrijednosti usmene pjesničke tradicije.

I. Kada se pogledaju mnoge zbirke i antologije našega usmenoga pjesništva uočljivo je da su mnogi sastavljači, posebno u Hrvatskoj, nastojali upozoriti na ljepotu lirskih pjesama, balada i romanci, dajući prednost lirici nad epikom i na taj način upozoravajući na njezinu izuzetnu estetsku vrijednost koja često ostaje u sjeni junačke epike. Posebno se mogu istaknuti antologije A. Šenoa, N. Andrića, Milićević-Šoljana, I. Slamniga i dakako, O. Delorka. S druge strane, isticanje vrijednosti usmenih pjesama njihovim uvrštavanjem u antologije pisane poezije, ili priređivanjem samostalnih zbirki usmenoga pjesništva, najčešće se nastojalo upozoriti našu kulturnu i književnu javnost na usmenu poeziju kao umjetnost riječi.¹

* Ovaj tekst je napisan u povodu osamdesetoga rođendana pjesnika i istraživača usmene poezije Olinka Delorka. Već u prvim godinama postojanja Instituta za narodnu umjetnost (utemeljena u Zagrebu 1948.) u Institut dolazi Olinko Delorko, slavist i romanist, pjesnik koji će u Institutu biti stručnjak za usmenu poeziju. Njegove zbirke usmene poezije nastale su većinom na građi koju je sam prikupio na terenu. Osim mnogobrojnih studija, rasprava i prikaza izradio je 39 rukopisnih zbirki i objavio 10 knjiga s područja usmene književnosti. Danas ih čitamo kao najuspjelije antologije. Delorkove su zbirke značile veliki prodor u folkloristici, ali posebno su među književnim svijetom bile prihvaćene na istoj razini kao i umjetnička (pisana) književnost.

Za ovu prigodu odabrali smo zbirke Olinka Delorka nastale na temelju njegova sakupljačkoga rada u Dalmaciji. U njima je težište na autentičnim, vjerno zapisanim tekstovima, na istraživanju varijanata - varijante kao književne tvorevine u stalnoj mijeni i varijante kao temelj komparativnim znanstvenim istraživanjima. Takvim je svojim pristupom stavio istraživanje usmene književnosti u širi evropski i svjetski kontekst; osuvremenio je pristup usmenoj književnosti, a usmene pjesme iz Dalmacije našle su se tako kao književna ostvarenja okružene mediteranskom i južnoslavenskom usmenom i pisanom poezijom.

Olinko Delorko, u svoje antologije najčešće odabire one tekstove u kojima su pjesničke kvalitete veoma izražene, bez obzira na cjelovitost pjesama. Tako je i fragmentima data mogućnost da *zablistaju*. U tome svakako prednjači njegova antologija *Ljuba Ivanova* (1969) u koju je unio samo svoje vlastite zabilješke usmenih kazivanja, nastale 50-ih i 60-ih godina na području Dalmacije. U uvodu opisuje kako je poredao pjesme: "*Uz pjesme s mučnijim, težim sadržajem stavio je (...) one lakše, vedrije, da bi ublažio dojam onih prvih kako bi čitalac odmoren prosljedio put k onima koje će ga ponovo uzbuditi, potresti*". Pjesme je redao po svomu osobnom odnosu prema njihovu ritmu, prema duljini i kratkoći, prema sadržaju onako kako su ga uzbuđivale, uvijek vodeći računa da ljepota stiha ne ostane u nekoj mreži klasifikacije. I onda kada je i znao da je naišao samo fragment, nije ga prekrpio pitanjima i mogućim rekonstrukcijama, nego ga je unosio u zbirku imenujući ga pjesmom.

II. Pred nama su, dakle, zbirke pjesama koje pripadaju usmenoj književnosti.² Mnogi i danas doživljavaju usmenu književnost kao stvar daleke prošlosti, kao nešto što je izdvojeno iz konteksta povijesti nacionalne književnosti, ili ako je i uključena u povijesni prikaz, onda je uključena kao izvanvremenska cjelina. Živa riječ usmene pjesme trajala je i širila se, bila je živa pojava, nošena elementima politički, intelektualno i socijalno isto tako živa medija. Stoljećima je djelovala, i svladavala otpore, nametala se. No, stjecanjem raznih okolnosti, često se malo, ili nikako, govorilo o našoj usmenoj književnosti, posebno usmenoj lirici, o pjesnicima i junacima, znanima i neznanima, a ponajmanje o sakupljačima te poezije.

Naš učeni svijet je često objašnjavao ova kulturno-povijesna i umjetnička pitanja nacionalno romantično, ponekad politikanski, onako kako je to već bilo uobičajeno u građanskim krugovima u devetnaestomu stoljeću. Nije čudno kada se za vrijeme romantizma u stranomu svijetu posebno svidjela oporost, krutost, divljina, dakle drevni iskonski izraz koji daje posebnu draž *egzotičnog, balkanskog, nepoznatoga*.

Nažalost, još uvijek nije prošlo vrijeme romantičarskoga zanosa tradicionalne znanosti koja je za usmenu književnost, kao odraz posebnoga narodnog duha, tražila posebno mjesto u sustavu književnih vrijednosti.

Naša hrvatska i srpska sredina često je usmenu književnost, naizmjenice, u različitim razdobljima, neprimjereno veličala do patetičnih simbola, ili ju je odbacivala i omalovažavala - uvijek ovisno o vanjskim društveno-nacionalnim okolnostima

više nego o samoj usmenoj književnosti i njezinim kvalitetama. Nekritičnost naše (ne)kulture sredine još uvijek se očituje ili u nostalgичnoj i sentimentalnoj vezi uz *narodnu poeziju* kao izvoru našega identiteta i povratku u izgubljeni raj, ili u ironiziranju i osjećaju superiornosti nad tim *primitivnim* i *nepismenim* našim korijenima kojih se što prije valja osloboditi. Oba su stava, dakako, društveno regresivna.

Ondje gdje su danas istraživači predložili vrijednost naše usmene književnosti, pristupom suvremenim, neopterećenim u velikoj mjeri tradicionalizmom protekloga stoljeća, dobili smo vrijedne zbirke, studije, prikaze koji nam omogućuju shvatiti i zavoliti tu usmeno stvaranu književnost vlastitoga naroda, da spoznamo njezinu specifičnu osebnost.

Takve su upravo i zbirke što stoje pred nama. Takav je istraživač Olinko Delorko. Zbirke su rezultat njegova dugogodišnjega rada, prikupljanja narodnih pjesama po Hrvatskoj, a posebno sustavno u njegovu zavičaju, Dalmaciji. U Dalmaciji, u atmosferi eminentno povijesnoj, gdje uske kamene ulice koncentriraju južnjački duh i sile na skrušeno razmišljanje. Tu je isprepletano mnoštvo raspi i čvorova, borba jedne vjere i druge, borba jezika i jezika, Istoka i Zapada, nepisanih privilegija i života prava, civilizacije i barbarstva, naroda i naroda, naroda i države - sve se to ispremiješalo u kaotičnu labirintu zapletenih događaja zanimljivih za onoga tko zna promatrati.

U popratnoj riječi za zbirku *Zlatna jabuka* O. Delorko govori o tome kako se počeo baviti našom usmenom poezijom. Slučajno, čitajući španjolske romances.

"Čitajući te romances, koje su mi se bile jako dopale, sjetih se nekih naših narodnih pjesama, koje sam letimično prečitavao u različitim publikacijama. A osobito ih se sjetih, kad sam pokušao prevesti već spomenutu španjolsku romancu o Virgilu. Za prijevod te romance trebao mi je stih osmerac, te tako ja počeh nanovo čitati naše narodne pjesme takovoga stiha. I naravno pronađoh među prvima romancu 'A ti divojko šegljiva'. Ali ne zadržah se samo na pjesmama takva stiha, nego predoh i na one u kojima je stih bio i sedmerac, pa dvanaesterac itd. I tada tek vidjeh kakva se velika umjetnička vrijednost nalazi u takvim pjesmama. I otada ih počeh svuda tražiti".³

Znalački i marljivo, na vrelima tradicije i sa samostalnim pogledom čovjekapjesnika koji poznaje izbliza prilike u kojima je narod pjevao, koji je i sam sudjelovao u narodnim običajima, Delorko je u svojim uvodnim tekstovima i u izboru pjesama posebno istaknuo tradicijske vrijednosti usmene poezije u Dalmaciji.

Osim izrazito umjetničke sposobnosti, Delorko posjeduje i drugi, posve artistski talent stila. Pišući i obraćajući se čitaocima, nastoji da bude u jedan mah i kazivač i istraživač, i narodni i evropski, jasan i lijep, kratak i čitljiv.

Dok čitamo Delorkove zbirke, oduševljava nas poseban ukus i kriterij izbora pjesama koje on doživljuje kao specifično dalmatinske. Zapadne pjesničke tradicije izražene su i motivima i u oblikovanju i u općoj intonaciji, a dodiri i utjecaj tih tradicija s onima što su dolazile na jadransku obalu iz dinarskoga kopnenog zaleđa, stvorili su u Dalmaciji usmenu poeziju osebnije ljepote. U srcu te škrte zemlje i nezahvalnoga kamena postoji neki trenutak visoke i stvarne domaće poezije, neki vratak ljepote na kojemu se treba zaustaviti. Premda su to, bez sumnje, prave naše

tradicijske pjesme, premda većim dijelom dolaze iz pastirsko-seljačke sredine (pa i do danas u njoj žive), ove su pjesme zaživjele i u stanovitom urbanom ruhu. Slike s inspiracijom iz feudalnoga svijeta, iz viteških običaja, s kurtoaznim ponašanjem i rekvizitima razvijenije civilizacije, s reminiscencijama iz renesanse i viteške poezije, mediteranske kultivirane patricijske sredine, miješaju se sa slikama seljačkoga obiteljskog ambijenta.

Delorko će reći: "*Baš ta dva elementa, tj. onaj renesansno-viteški kultiviran u sjeni skladne kamene arhitekture dalmatinskih gradova i gradića, te onaj drevni iskonski koji se razvijao oko pločarica gola bezvodna kamenjara, daju posebnu draž tradicionalnom pjesničkom stvaralaštvu u Dalmaciji*".⁴

Sve je u toj književnosti jednostavno, ljudsko, ovozemaljsko. U njenim najboljim ostvarenjima konkretna ljudska stvarnost, životna praksa i obična ljudska logika, bez ikakve su spekulativnosti.

Razumljivo je da mnoge usmene pjesme Delorkovih zbirki govore o moru. Delorko tu činjenicu naročito naglašava jer more doživljava kao važan element u pjesničkomu kolektivnom proživljavanju hrvatskoga naroda. U tim pjesmama uz more nisu povezane samo ljubavne čežnje i ushiti, tu su i motivi u kojima se vidi djelatnost naših Uskoka na moru, a ta nije bila ništa manje važna od one na kopnu.

Zanimljivost naših balada i romanca odvukla je Delorka u dublja istraživanja, rezultati kojih su ove zbirke, u kojima će on dosljedno upućivati na njihovu vrijednost, držeći ih izuzetnim ostvarenjima u hrvatskoj usmenoj književnosti. Upravo su balade i romance među prvim narodnim pjesmama koje su u prošlosti svratile na sebe pažnju naših književnika (Hektorović, Baraković, P. Zrinski, Zoranić). Nije slučajno da su upravo balade i romance prvi korektni zapisi naših usmenih pjesama. Usmena je poezija u Dalmaciji izrazito povezana s našom pisanom poezijom i to već od svojih najranijih početaka. I ta je njihova povezanost tako velika da su se gotovo na simboličan način pojavile obje, za našu čitalačku publiku, manje-više u isto vrijeme. Ona na primjer u Dubrovniku u *Kanconijeru* Nikše Ranjine zajedno s poezijom Dinka Ranjine, Đore Držića i još nekih drugih lirskih pjesnika, a ona na otoku Hvaru u knjizi Petra Hektorovića zajedno (čak kao sastavni dio) s njegovim djelom *Ribanje i ribarsko prigovaranje*. Veliki zanos Jurja Šižgorića u XV. stoljeću za našu narodnu poeziju u spisu *De Situ Illyriae et civitate Sibenici* (1487) pokazuje da je ta suradnja započela i jedno stoljeće prije.

Delorko svojim zbirkama i svojom istraživačkom djelatnošću nastoji predočiti usmene pjesme proteklih stoljeća kao pojavu životne svagdašnjice, bez koprene idealizacije na koju smo se već i odviše navikli, tako da često, upravo zbog toga, pristupamo s averzijom toj umjetnosti.

U Delorkovim zbirkama novelistički raspričane i pustolovne pjesme prevladavaju nad izrazito hajdučkim, ili naginju više baladičnoj, sumornoj intonaciji umjesto epske heroičnosti. Romance se odlikuju brzim i živim pripovijedanjem: prikazuju nam ono što je najbitnije, jer pjevač u malo stihova želi reći mnogo. Zbog toga često djeluju fragmentarno i ostavljaju dojam tajnovitosti i nedorečenosti što pojačava poetski intezitet. Stihovi su skladni i muzikalni, jednostavni i jasni, kao što je svo-

jevrsko usmenoj poeziji, a posvuda se osjeća prizvuk viteštva i ponosa. Odlikuju se te pjesme izvanrednom zaokruženošću, čistim slikama, koje su vrlo često smione i sugestivne. Mnoge od tih pjesama s pravom idu među najljepša ostvarenja u našoj usmenoj književnosti. U njima je često sjedinjena neposredna jednostavnost usmene poezije s rafiniranim ukusom aristokratske umjetnosti. Neke su pjesme naoko samostalne cjeline, ulomci većih cjelina, ali često upravo takvi ulomci predstavljaju posebne uspjele pjesničke realizacije.

Delorko, naglasili smo već, nije ostao neosjetljiv za sva ona skraćivanja tekstova koja nisu bila samo plod zaboravljanja nego često i kreativnoga zaboravljanja koje je stvorilo nove cjeline, novi smisao. Ponekad se upravo u toj nedovršenosti krije nova draž i čini te fragmente posebno bliskima i privlačnima modernomu poimanju poezije i modernomu senzibilitetu. Manji broj riječi i slika, tako izabranih i međusobno povezanih da pjesma sadrži u sebi i snagu, i puninu, i cjelovitost, i magičnu sugestivnost, i unutrašnju dimenziju, sve se to narodnomu kazivaču čini prirodnim, jednostavnim, istinitim, dok mi to doživljujemo kao visoke pjesničke domete.

Zanimljivo je kako se malo koristila naša novija poezija (od realizma do između dva rata naročito, premda ni danas nisu te veze ni brojne ni intenzivne) tim postignućima naših usmenih balada i romanca. Većina pjesnika malo što je znala o tim romancama i baladama, zanoseći se često nekritički tudim sličnim ostvarenjima. Bila je tome kriva i nemarnost naših predratnih izdavača koji nisu nikad u jednomu antologijskom izboru prikazali hrvatske balade i romance širemu krugu čitalaca. Tako je Delorko, svojim malim zbirčkama *Hrvatske narodne balade i romance* (1951) i *Zlatna jabuka* (1956) izvršio jedan nadasve koristan posao, obogativši time i hrvatsku znanost o usmenoj književnosti i svakoga čitatelja koji posegne za njima.

U svim zbirčkama koje smo naveli Delorko je većinu grade prikupio sam (u *Ljubi Ivanovoj* sve je pjesme sam prikupio na terenu) i pritom se držao načela da objavljuje pjesme točno onako kako ih je čuo, bez ispravaka i uljepšavanja. Njegove usporedbe sa slikarstvom, glazbom i pisanom poezijom su uspjele, tako da je šteta što su ostale na razini konstatacije, skrivene u predgovorima ili popratnim riječima pojedinim zbirčkama.

Uspješnom ostvarenju pomogla je njegova velika erudicija vodena finim literarnim ukusom i njegova senzibilnost modernoga pjesnika, koji nije bio sputan težnjom klasificiranja, nego je voden ritmom i melodijom stiha upozorio na najuspjelije pjesme u hrvatskoj usmenoj poeziji, posebno na one iz Dalmacije, koje, stjecajem različitih okolnosti, nisu u isto vrijeme bile i najraširenije, odnosno najpopularnije.

III. U čitanju zbirki vidimo da je Delorko uspio u svomu nastojanju da nam predoči usmene pjesme proteklih stoljeća kao pojave životne svagdašnjice, bez one koprene idealizacije o kojoj smo govorili. Po poetskim dometima tu poeziju doživljujemo kao vrhunsku. Već prve pjesme u svakoj zbirci uvode nas u svijet u kojemu nema velikih događaja ni junačkih pothvata, nema hajdučkih sadržaja, nema

epске heroičnosti. Prevladavaju ovdje nagovještaji i nedorečenosti, novelistički i pustolovni sadržaji u baladičnoj intonaciji.⁵

U njima je nazočna sva tragika postojanja, prisutno je viteštvo i ponos, prisutna je ljubav. Između nasilja i dobrote upoznajemo beskrajnu ljubav i plemenitost koja se kao uvjerljiva opomena nameće i upozorava. Andrijaš, nevino ustrijeljeni jelen, simbolični je nosilac najljepših humanističkih težnji u čovjeku koji je u mogućnosti odoliti najtežim iskušenjima.

Te pjesme odišu drevnošću (*Vrbanke djevojka*), ili nas uvode u viteški, urbani mediteranski krug pjesničkoga kazivanja (*Naš gospodin poljem jizdi, Andrija i Davida*). Od Zlatne jabuke do Ljube Ivanove Delorkovim znalačkim posredstvom usmene pjesme iz Dalmacije nalaze put do nas, suvremenih čitalaca. Navodimo na kraju tek neke primjere:

1.

*Igrala zlatna jabuka
po jednom stolu gospodskom*

2.

*Zeleni se zelena livada,
na livadi vrani konji pasu,
pasla i' je ljuba Ivanova;
za očima vrane konje pase,
u rukami sitan vezak veze,
desnom nogom muško čedo ljuja.*

Nižu se stihovi, niču slike, bizarne, strašne, krvave. Koliko li je samo odrubljenih glava!

Odrubljena je glava Mare preljubnice:

3.

*Pa njemu Ive govori:
"ne straš' se, mladi Mikula,
i ja bi jubi' ko bi da!"
Pa skine sabju od pasa
i Mari glavu okine.*

Ili:

4:

*"Što uradi, nevjernice moja,
kada mene u dvoru ne bilo
ti primala tuđega junaka!"
Pa s bedrice čordu izvadio,
svojon ljubi glavu otkinuo.*

Sve je rečeno jednostavno. Osveta oštra i krvava. Nema lažne patetike. Najčešće se kažnjava sabljom, viteški.

Najednom, čitajući, iznenadimo se: tu su svi potrebni rekviziti, tu je *virna ljuba Jelina*, tu je čak i nož, ali ne ode ničija glava, nego *padu gaće Kraljevića Marka!*

5.

*Kad Jelina riči razumila,
iza pasa noža povadila,
svomu Marku okinula pasa,
padu Marku gaće na kolina.*

Razmišljajući dalje, koliko je samo skrivenih čežnji, ljubavnih i erotskih, u toj poeziji, obljube i ljubavi s posljedicom, ljubavne pomame:

6.

*A ti, divojko šegljiva,
zapni putašca do grla,
da ti se dojke ne vide,
da mene želja ne bude.*

7.

*Andro je Dave jubio,
Davi se jubav poznala.*

8.

*Kad se v jutro rano vstala:
svilne nadre ražuljane,
žute kose raspuhane,
a krilo joj raskrojeno.
"Oh joj meni lipoj Mari,
nit sam snaha nit divojka".*

9.

*Oj, divojko, pomamo,
vrni krave ovamo,
pa ćemo se igrati
kano otac i mati!*

Ili

10.

*Da j' u mene što je u divojke
sve bi selo ponudeno bilo;
mladu dala, staru obećala,
a najprvo ponudila popa,
pa bi onda od sela glavara,
pa od kuće svakog gospodara!*

Tu je Marina kruna i smrt draža od stara nevoljena junaka:

11.

*Nije meni do česa je tebi
već je meni do moje nevoje;
mlad me prosi za starog me daju,
čini mi se ko da me prodaju.*

12.

*al djevojka lica ne umiva,
neg se baca u vodu studenu,
da je nosi more niz valove,
da ne ide za stara junaka.*

Naišli smo i na dva čobana mloda kako se viteški bore za gospu, za djevojku:

13.

*Sve se vidi do Trogira grada,
od Trogira sve do Šibenika
di se biju dva čobanina mloda,
nit rad srebra, nit rad suha zlata,
neg rad mene mladahne divojke.*

Ali djevojka nije uvijek mladahna i tanana. U šaljivim prizorima naći će se i glomazna mlinarica i glomazna nevjesta:

14.

*u mlinici mlinarica,
ime joj je Ivanica,
aršin duga, dva široka,
na njoj kapa kano oka,
nit je more konj poniti,
nit je more vol povući,
nego kola sa sto vola.*

Snažne su rableovske, gargantuovske slike:

15.

*Kad je bilo niko doba noći,
na Bašića noge primetnula.
Viče Bašić iz svega glasa:
"Di je koga od roda mojega,
uguši me bedro divojaško!"*

Raskalašno, vedro i smiono igra se i zadirkuje mladost u brojnim stihovima:

16.

*divojke su platno obilile,
na ledinu platno razgrnule.
Kad to vidi jedno momče mlado,
divojkama platno pogazilo.
Kunu njega gizdave divojke:
"Kolka ti u konja stopica,
onako ti duga podvornica!"
Momče fata konja za grivce:
"Ovako mi gusto žito bilo!"
A divojke dojke izvadile:
"Ovakve ti iz neba padale,
tvoje gusto žito obijale!"*

Ponekad će prevladati pastirska idila, predahnut ćemo u čitanju i uživati u idiličnoj slici što nam se odjednom ukazala:

17.

*Blago meni i tebi, djevojko,
sjutra ćemo na pašu zajedno;
ako bude vedro i lijepo,
gonit ćemo lugom zelenijem,
ako bude grubo i oblačno, gonit ćemo vrhu pod stijene.
Nosi, dušo, veska i pletiva,
ja ću nosit gusle javorove,
ti ćeš vesti, ja ću popjevati
i naše će ovce mirovati!*

Zadivljuje nas melodioznost i zvučnost stihova:

*Capčelo cvijeće šipkovo,
šipkovo cvijeće i modro
ili*

*Lipa Mare papar plivi
s Petrom knjezom pod orihom.*

Sve su te pjesme izvanredno zaokružene. Sugestivne slike, skladni i muzikalni stihovi, jednostavni i jasni. Česta je u njima tema smrt. Pojedine su balade o smrti teške po svojoj tamnoj atmosferi i po nagovještaju nesreće. Naišli smo na Thanatos, na neminovni konac konaca kojemu se narodni pjesnik ne ruga, ne poigrava se. Odjednom, iz mraka i bespuća *naš gospodin poljem jizdi!*

18.

*Lipo ti je, brajo, pogledati
lipa skoka junačkoga,
gdino mi junak poskakuje,
od kamenka do kamenka,
bila lišca pokazuje
iza ščitka perenoga.⁶*

Zaustavit ćemo se ovdje u sjeni srednjovjekovnoga viteštva, u sjaju *zlatne knjige*, u družbi pjesme što se poje, s pozivom na čitanje Delorkovih zbirki!

BILJEŠKE

1. Bilo bi pogrešno pojedine podjele i izbore u antologijama strogo vezivati uz znanstvene kriterije - one su ipak plod sastavljačeva afiniteta i estetskoga izbora. Ipak mogu se razlikovati dva pristupa - poetski utemeljen na estetskim vrijednostima i komparaciji s književnim tekstovima i teoretski, koji počiva i na tekstovnim i izvantekstovnim kriterijima povezivanja građe. Književnopovijesna i književnoteorijska razmatranja uvijek teže strožim i dosljednijim klasifikacijama usmenih lirskih pjesama. Tematsko razvrsta-

vanje je jedno od najčešćih, ali i spornih. U obrednim i običajnim pjesmama npr. nije primaran temeljni kriterij nego situacija izvedbe. Kod neobrednih pjesama sam se sadržaj nameće kao element koji bitno određuje žanrove usmenoga pjevanja. Međutim, i tu se otvara problem jer je i u takvim pjesmama važna nazočnost obrednoga elementa kao i tematsko-motivsko prepletanje grade.

2. Kronološki popis tiskanih zbirki narodnih pjesama (ne samo iz Dalmacije) koje je uredio Olinko Delorko: Hrvatske narodne balade i romance I, Zora, Zagreb, 1951; Zlatna jabuka, Zora, Zagreb, 1956 (Hrvatska narodne balade i romance II); Istarske narodne pjesme, Institut za narodnu umjetnost, Zagreb, 1960; Narodne lirske pjesme, Pet st. hrv. knjiž., Zora, Zagreb, 1963; Narodne epske pjesme I, Pet st. hrv. knjiž., Zora, Zagreb, 1964; Narodne pjesme Sinjske krajine, Narodna umjetnost 5/6, Zagreb, 1968, str. 111-157; Ljuba Ivanova, MH, Split, 1969; Usmena poezija Gupčeva zavičaja, Narodna umjetnost 10, Zagreb, 1973, str. 89-151; Narodne pjesme otoka Brača, Narodna umjetnost 11/12, Zagreb, 1975, str. 161-234; Narodne pjesme otoka Hvara, Čakavski sabor, Split, 1976.

3. Zlatna jabuka, str. 143

4. Ljuba Ivanova, str. XXI

5. Pogledajmo samo naslove nekih prvih pjesama u zbirka: Marko Kraljević i brat mu Andrijaš, Vrbanka djavojka, Bogdanu je knjiga došla, Naš gospodin poljem jizdi, Vara muža dok se on nalazi u lovu, Andrija i Davida, Vernost ...

6. Pjesme su redom navedene iz ovih zbirki: Zlatna jabuka, Ljuba Ivanovna, Narodne lirske pjesme, Zlatna jabuka, Narodne pjesme otoka Hvara.

OLINKO DELORKO COLLECTOR OF ORAL POETRY IN DALMATIA (Oral poetry within the Mediterranean and and southern Slavic region)

Summary

In his antologies, collections and interpretations of oral poetry, Olinko Delorko approaches oral verses, poetry, mostly through literary elements within the text, not neglecting folklore as a complex process and trying to emphasize, at least partly, the complexness in the registered poems. His collections of oral poetry (from Dalmatia as well) are regarded today as the most successful antologies whose text is registered in an exemplary and correct way, where the verses are also magic and fragments beautiful. With great erudition and refined literary taste and sensitivity of a modern poet, Delorko stresses the best achievements and most successful poems in Croatian oral poetry that remained unknown and were never spread due to a number of circumstances. This work contains Delorko's approach to typically Dalmatian poems which contain at the same time the tradition of western poetry given through motifs, expression and general intonation. We may conclude that contacts and influences of such traditions with those in Dalmatia deriving from the Dinaric hinterland created in Dalmatia an extremely respectable oral poetry. Olinko Delorko contributed masterly and critically pointed out such interactions emphasizing the literary values of oral poetry.